

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-197612

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-12-14
Publisert	LB-2011-197612
Stikkord	22. juli-saken. Straffeprosessloven § 107a første ledd c og tredje ledd.
Sammendrag	Terrorhandlingen. Bistandsadvokat. Begjæring om oppnevning av bistandsadvokat fra departementsansatt som arbeidet i en bygning i Regjeringskvartalets ytterkant ble avslått da det ikke var grunn til å tro at vedkommende hadde fått en alvorlig psykisk skade.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-174910 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-197612 (11-197612SAK-BORG/04).
Parter	A (advokat Mette Yvonne Larsen).
Forfatter	Lagdommer Anne Austbø. Konstituert lagdommer Eyvin Sivertsen. Lagdommer Mary-Ann Hedlund.

Saken gjelder oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a.

Den 27. oktober 2011 fremsatte advokat Mette Yvonne Larsen på vegne av A, født 0.0.1952, en begjæring til Oslo tingrett om oppnevning av bistandsadvokat i anledning straffesak mot B. B er siktet for handlingene ved Regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya i Buskerud 22. juli, hvor til sammen 77 mennesker mistet livet.

A arbeider som -- [stilling] i X-departementet og var den aktuelle dagen på jobb i departementets kontorer i Y-gata 00.

Oslo tingrett avsto begjæringen om oppnevning som bistandsadvokat i beslutning av 9. november 2011.

A begjærte beslutningen omgjort, subsidiært anke til Borgarting lagmannsrett den 24. november 2011.

Oslo tingrett har ikke funnet grunnlag for omgjøring, og anken ble sendt til Borgarting lagmannsrett 6. desember 2011.

Advokat Larsen har vist til at A har fått psykiske ettervirkninger av terrorangrepet, og at hun har krav på å få oppnevnt bistandsadvokat i medhold av straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c og tredje ledd. A har vært sykmeldt i flere måneder og det er ikke usannsynlig at sykmeldingen vil vedvare.

Det er anført at hun befant seg i ytterkanten av Regjeringskvartalet, Y-gt. 37, men likevel i nærheten av bomben som var plassert i Grubbegt. Dette resulterte i fysiske skader på hennes kontor. Sammenholdt med at hun var på jobb i departementet taler dette for at hun må vurderes utsatt for et drapsforsøk.

Det anføres videre at A opplever at tryggheten på arbeidsplassen er borte. Hun opplever at hun har fått mangelfull informasjon om hvordan en bombe kunne sprengte arbeidsplassen hennes i filler. Hun er også opptatt av hva gjerningsmannen gjorde og hvordan han kunne få til denne handlingen. Hun har et klart behov for dokumentinnsyn. A trenger å få informasjon for å kunne få tilbake troen på at hun kan komme i jobb for fullt igjen. Hun har også behov for bistand til å fremme oppreisningskrav. Det vises også til at hennes nærmeste kollega har fått oppnevnt bistandsadvokat.

Lagmannsretten er kommet til at anken må forkastes.

Etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) har en fornærmet rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i saker «hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred».

Lagmannsretten legger til grunn at begrepet fornærmede omfatter den som er innehaver av den interesse eller det rettsgodet det enkelte straffebudet tar sikte på å beskytte, og at også den som på annen måte er direkte rammet av lovbruddet kan anses som fornærmet, jf Høyesteretts drøftelse i HR-2011-1968-U og HR-2011-1980-U. Lagmannsretten finner som tingretten at det ikke er nødvendig å ta standpunkt til spørsmålet om A er å anse som fornærmet i saken, idet retten finner at lovens krav om betydelig skade ikke er oppfylt.

Straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) er grundig drøftet i Rt-2006-1021, hvor det i avsnitt 12 følgende heter:

(12) I forarbeidene til straffeprosessloven § 107a er det for den nærmere fastleggelse av uttrykket «betydelig skade på legeme eller helbred» vist til definisjonen i straffeloven § 9, se Ot.prp.nr.33 (1993-1994) side 50. Straffeloven § 9 første ledd lyder: «§ 9. Ved betydelig Skade paa Legeme eller Helbred forstaaes i denne Lov Skade, hvorved nogen mister eller faar væsentlig Svækkelse paa Syn, Hørsel, Taleevne eller Evne til at forplante sin Slægt, bliver vanfør, udygtig til at fortsætte sit Erhverv eller i høi Grad vansiret, falder i livsfarlig eller langvarig Sygdom eller bliver påført alvorlig psykisk skade.»

(13) Det alternativ i denne definisjonen som er relevant for denne saken, er alternativet «alvorlig psykisk skade».

(14) I forarbeidene til straffeloven § 9 heter det (Ot.prp.nr.20 (1991-1992) kapittel 3.7.3): «Departementet vil bemerke at det er riktig som påpekt av Riksadvokatens at begrepet «alvorlig psykisk skade» i utgangspunktet er noe upresist, og at det ikke tilsvarer noen kjent medisinsk eller rettsmedisinsk diagnose eller juridisk uttrykk. Departementet ser likevel ikke dette som noen avgjørende innvending mot forslaget. Det er ikke mulig å gi en fullstendig avklaring av begrepets innhold verken i lovteksten eller i motivene. Departementet tar likevel sikte på å gi noen utgangspunkter for tolkningen, jf spesialmotivene i kapittel 10. Det nærmere innholdet i den rettslige standarden må avklares gjennom rettspraksis.»

(15) I spesialmotivene til § 9 uttaler departementet:

«Departementet foreslår at uttrykket «sindssyg» erstattes med uttrykket «påført alvorlig psykisk skade». I dette ligger en realitetsendring. Etter gjeldende rett omfatter begrepet «sindssyg» bare psykisk sykdom som er så alvorlig at den kan betegnes som en psykose.

I arbeidsgruppens utredning er alvorlig psykisk skade forklart slik (s 22):

«Med alvorlig psykisk skade siktes, foruten psykoser, til slike tilstander som alvorlige og langvarige depresjoner, tvangs- og angstnevroses, spiseforstyrrelser og lignende. Derimot er uttrykket ikke ment å omfatte slike tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander.»

Departementet viser til dette.»

Det fremgår for øvrig at Ot.prp.nr.20 (1991-1992) kap. 3.7.3 at begrepet «langvarig sykdom» i straffeloven § 9 ikke omfatter psykiske skader. Kriteriet «alvorlig psykisk skade» ble tilført som et selvstendig alternativ ved lov 22. mai 1992 nr. 49. Rettspraksis som omhandler hvor lang tids sykdom som skal til for å anses som betydelig skade, etter alternativet om langvarig sykdom er dermed ikke direkte relevant, men er et moment i den helhetsvurdering som må foretas av hvorvidt det foreligger en alvorlig psykisk skade.

Etter en lovendring i 2008 har fornærmede en ubetinget rett på bistandsadvokat dersom vilkårene i straffeprosessloven §107a første ledd bokstav c) er oppfylt.

I flere saker om oppnevning av bistandsadvokat i dette sakskomplekset har lagmannsretten under henvisning til uttalelsene i forarbeidene og avgjørelsen i Rt-2006-1021 lagt til grunn at begrepet alvorlig psykisk skade skal tolkes strengt. I HR-2011-2152-U uttalte Høyesterett at dette var en riktig lovtolkning, se avsnitt 21 og 22.

Vurderingstemaet i saken er om «det er grunn til å tro» at handlingen vil ha til følge en slik betydelig skade på legeme eller helbred.

Under eksplosjonen arbeidet A på sitt kontor i Y-gt. 37 som på den andre siden vender ut mot Grubbegaten. Hun opplevde et enormt smell, ble redd og trodde bygningen hun var i, var truffet, og at bygget skulle rase sammen. Hun ble ikke fysisk skadet av eksplosjonen. Hun opplyser selv at hun den første tiden etter 22. juli ikke hadde følelsesmessige reaksjoner, men er senere blitt fortalt av lege og psykolog at hun har vært i

sjokktilstand. A ble 100% sykmeldt fra 5. september og deretter 50% sykmeldt fram til 27. oktober da hun igjen ble fullt sykmeldt, hvilket hun fremdeles var i slutten av november.

Av legeerklæring av 27. oktober fremgår som hoveddiagnose Myalgi utbredt, og som bidiagnose Depresjon mild tilbakevendende. Det er vist til at hun etter hvert ble mer mentalt preget av hendelsen, var urolig, hadde konsentrasjonsproblemer, var mer sensibel, skvetten og begynte å sove dårlig. Det er videre opplyst at hun fikk psykologhjelp via jobben og at det er positiv fremgang, men fortsatt henger det mentale med redusert søvn, konsentrasjonsproblemer, skvettenhet og engstelse m.v. I undersøkelsesrapport av 30. september 2011 av fysioterapeut er det også vist til posttraumatiske symptomer.

Lagmannsretten legger til grunn at A har sterke reaksjoner og er svært preget av det som skjedde. Dette her medført helseplager som har ført til sykmelding over flere måneder.

Lagmannsretten er ut fra den foreliggende dokumentasjon likevel kommet til at det ikke er tilstrekkelig grunn til å tro at lovens vilkår er oppfylt. De plager og symptomer som det er redegjort for i anken og i den nevnte legeerklæring, er etter lagmannsrettens syn ikke å betrakte som en alvorlig psykisk skade slik dette er definert ovenfor. Hennes plager må anses mer å sammenlignes med «tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander».

Lagmannsretten er på denne bakgrunn kommet til at det i dag ikke er grunn til å tro at A har fått en betydelig psykisk skade. Det er da ikke hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c).

Lagmannsretten har vurdert om straffeprosessloven § 107a tredje ledd gir hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat i denne saken. Bestemmelsen gir en utvidet adgang til å oppnevne bistandsadvokat, eksempelvis for andre skadelidte, slik dette begrepet brukes i strafferettslig forstand. Bestemmelsen lyder som følger:

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Bestemmelsen kom inn i loven i forbindelse med behandlingen av NOU 2006:10, Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter. Formålet med lovendringene var å styrke fornærmedes og etterlattes stilling. Om lovhistorikken vises til Rt-2008-1502, hvor det redegjøres detaljert for denne.

Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 113, at bestemmelsen i straffeprosessloven § 107a tredje ledd

(...) åpner for en skjønnsmessig adgang til å oppnevne bistandsadvokat utenom de tilfellene som er nevnt i første og annet ledd. Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel, selv om utformingen av den er gjort nokså generell. Formålet er særlig å kunne fange opp tilfeller der det vil være særlig behov for advokat på grunn av særegne omstendigheter i saken.

Videre heter det på side 30:

(...) oppnevning av bistandsadvokat må være knyttet til gjennomføringen av straffesaken. Behovet for advokat må begrunnes i behovet for bistandsadvokat i forbindelse med utøvelsen av prosessuelle rettigheter og plikter i saken.

Selv om saken er av særdeles alvorlig karakter, er lagmannsretten - i likhet med tingretten - av den oppfatning at As behov for bistand etter eksplosjonen i regjeringskvartalet knytter seg til andre forhold enn gjennomføring av selve straffesaken. Dette gjelder særlig for de helsemessige forhold. Behov for bistand i forbindelse med søknad om voldsoffererstatning anses ikke tilstrekkelig som grunnlag for oppnevning av bistandsadvokat. I den forbindelse vises for øvrig til Regjeringens nylig fremlagte forslag om endring av regelverket slik at det legges til rette for behandling av slike krav uavhengig av om det foreligger dom i straffesaken m.v. As eventuelle status som vitne i saken medfører ikke rettigheter eller plikter av slik prosessuell karakter at det er grunnlag for oppnevning av bistandsadvokat på etterforskningsstadiet.

Når det gjelder henvisningen til at As nærmeste kollega har fått oppnevnt bistandsadvokat, vises til at hver enkelt situasjonen må vurderes konkret. Når det ellers gjelder likebehandling i forhold til personer som befant seg i det sentrale Regjeringskvartal, er dette drøftet i lagmannsrettens kjennelse av 16. november d.å., LB-2011-176345:

I tilknytning til anførselene i anken om likebehandling bemerker lagmannsretten at den har forståelse for at Oslo tingrett i denne ekstraordinært omfattende saken med flere hundre fornærmede har funnet det

nødvendig å legge enkelte retningslinjer til grunn for sine avgjørelser etter straffeprosessloven § 107 a. I tingrettens oversendelsesbrev til lagmannsretten er det opplyst at det pr. 28. oktober 2011 var innkommet 802 begjæringer om bistandsadvokat til tingretten. Av disse var 179 knyttet til Regjeringskvartalet. Slik lagmannsretten forstår tingretten, har den lagt til grunn at vilkårene for å få oppnevnt bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c er oppfylt for personer som befant seg inne i regjeringsbygningene rundt Einar Gerhardsens plass eller rett utenfor disse på gaten. Tingretten har altså vurdert det slik at disse personene er fornærmede, og at det er grunn til å tro at de vil få en betydelig skade som følge av handlingen, uten at det er stilt krav til nærmere dokumentasjon for skade. For personer som befant seg utenfor dette området, har tingretten foretatt en grundig prøving av om vilkårene i straffeprosessloven § 107 a bokstav c er oppfylt, alternativt om vilkårene for oppnevning etter § 107 a tredje ledd er oppfylt.

Etter lagmannsretten syn kan ikke personer som faller utenfor den personkretsen som etter tingrettens retningslinjer har fått innvilget bistandsadvokat uten nærmere krav til dokumentasjon for skade eller skaderisiko, kreve at deres begjæringer avgjøres uten at det prøves om vilkårene etter straffeprosessloven § 107 a foreligger. Straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav c) gir ikke hjemmel for å oppnevne bistandsadvokat dersom vilkårene i bestemmelsen ikke er oppfylt. Etter bestemmelsens tredje ledd må det, som redegjort for ovenfor, være behovet for bistand i forbindelse med gjennomføringen av straffesaken som er avgjørende. Etter lagmannsrettens syn kan derfor anførslene om likebehandling basert på nærhet til eksplosjonen heller ikke føre frem etter tredje ledd. Lagmannsretten er for øvrig enig med tingretten i at det er forskjell på å ha befunnet seg i bygningene rundt Einar Gerhardsens plass på eksplosjonstidspunktet og på å ha befunnet seg lenger unna, slik som blant annet *NN (anonymisert her)* gjorde.

Etter dette forkastes anken.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

Anken forkastes.